

Indeks rodne ravnopravnosti je jedinstveni merni instrument koji kompleksnost rodne ravnopravnosti kao višedimenzionalni pojam sintezom pretvara u meru koja je jednostavna za korišćenje i koja se lako tumači.

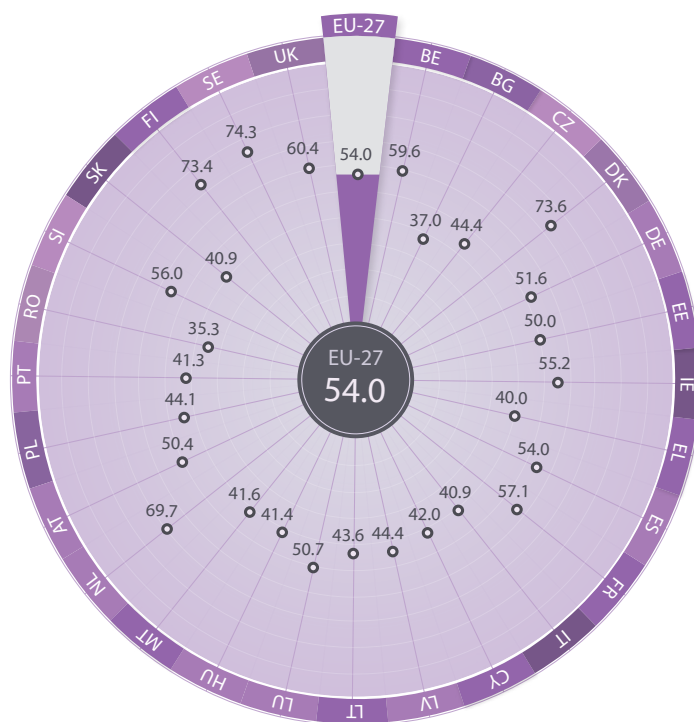
On se formira kombinovanjem rodni indikatora, prema konceptualnom okviru, u jednu zbirnu meru.

Sastoji se od šest ključnih domena (rad, novac, znanje, vreme, moć i zdravlje) i dva prateća domena (nailaženje na neravnopravnost i nasilje).

Indeks rodne ravnopravnosti meri koliko su EU-27 i njene zemlje članice daleko od postizanja potpune rodne ravnopravnosti 2010. godine (ili blizu nje). On obezbeđuje rezultate kako na nivou zemalja članica, tako i na nivou EU-27. Indeks rodne ravnopravnosti takođe obezbeđuje i rezultate za svaki domen i poddomen.

Meri rodni jaz koji je prilagođen nivou postignuća, obezbeđujući to da se rodni jaz ne može smatrati pozitivnim tamo gde ukazuje na nepovoljan položaj, kako žena, tako i muškaraca. Indeks rodne ravnopravnosti zemljama članicama dodeljuje rezultate od 1, potpuna nejednakost, do 100, potpuna jednakost.

Rezultati indeksa rodne ravnopravnosti

Osnova i okvir politike

Ravnopravnost žena i muškaraca je osnovna vrednost Evropske unije, sadržana u njenim sporazumima i u Povelji Evropske unije o osnovnim pravima. Evropska unija igra ključnu ulogu u obezbeđivanju proširenja principa rodne ravnopravnosti s međunarodnog nivoa i nivoa EU na nacionalni, regionalni i lokalni nivo. Vremenom i u različitim oblastima, razvijene su specijalne politike u cilju unapređenja rodne ravnopravnosti u Evropskoj uniji i zemljama članicama. Kako bi se izmerio stepen rodne ravnopravnosti u relevantnim prioritetnim domenima ili na nacionalnom nivou, širom sveta su razvijeni različiti instrumenti za praćenje. Međutim, nijedan od njih nije napravljen specijalno za merenje rodne ravnopravnosti u okviru politike Evropske unije.

Potrebu za indeksom rodne ravnopravnosti je prvobitno ustanovila Evropska komisija u Akcionom planu za ravnopravnost žena i muškaraca 2006-2010, a kasnije ga je uključila u Akcioni plan svoje Strategije za ravnopravnost žena i muškaraca 2010-2015. Evropski institut za rodnu ravnopravnost je preuzeo na sebe zadatak da osmisli zbirni indikator koji odražava višestranu realnost rodne ravnopravnosti i koji je posebno prilagođen okviru politike Evropske unije. To je jedan od glavnih zadataka u Srednjoročnom programu rada Instituta za period 2010-2012. Indeks rodne ravnopravnosti je započet 2010, a pokrenut je u Briselu 13. juna 2013.

Zbog čega indeks rodne ravnopravnosti?

- da bi se obezbedilo sintetsko merenje rodne ravnopravnosti čije je rezultate lako razumeti i saopštiti
- da bi se dao prilagođen zbirni indikator kojim se meri rodna ravnopravnost u Evropskoj uniji i njenim zemljama članicama
- da bi se obezbedio instrument podrške donosiocima odluka prilikom ocenjivanja toga koliko je data zemlja članica daleko od postizanja rodne ravnopravnosti
- da bi se omogućila značajna poređenja različitih prioritetnih domena rodne ravnopravnosti
- da bi se izmerila postignuća u oblasti rodne ravnopravnosti tokom vremena

Domeni indeksa rodne ravnopravnosti

Rad

Domen rada se odnosi na položaj žena i muškaraca na evropskom tržištu rada. On meri rodni jaz u učešću na tržištu rada, trajanju radnog veka, obrascima sektorske segregacije i kvalitetu rada, poput fleksibilnosti radnog vremena, obučavanja na poslu, kao i zdravlja i bezbednosti na radu.

Novac

Domen novca istražuje neravnopravnost u pogledu finansijskih sredstava i ekonomske situacije žena i muškaraca. On meri razlike u zaradi i prihodima, kao i nepostojanje rizika od siromaštva i raspodelu prihoda.

Znanje

Domen znanja pokazuje razlike između žena i muškaraca u pogledu obrazovanja i obučavanja. Ovaj domen meri jaz koji vlada u pogledu učešća u tercijarnom obrazovanju, segregaciji i celoživotnom učenju.

Vreme

Domen vremena usmeren je na usklađenost ekonomskih aktivnosti, aktivnosti u vezi s negom i drugih društvenih aktivnosti (uključujući kulturne, građanske itd). On meri vreme koje se troši na neplaćene aktivnosti, uključujući rodni jaz u vremenu provedenom u nezi dece i aktivnostima vezanim za domaćinstvo, ali takođe i u drugim aspektima života, poput kulturnih, slobodnih ili dobrotvornih aktivnosti.

Moć

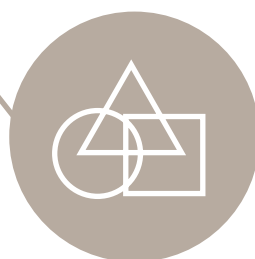
Domen moći ispituje kako na rodnu ravnopravnost u velikoj meri može uticati nedostatak učešća žena u donošenju odluka. On meri jaz između žena i muškaraca u pogledu njihove zastupljenosti u političkoj i ekonomskoj sferi.

Zdravlje

Domen zdravlja usmeren je na jaz između žena i muškaraca u smislu zdravstvenog statusa i pristupa zdravstvenim strukturama. On meri razlike na osnovu pola u pogledu samoprocene zdravlja, očekivanog životnog veka i godina zdravog života, kao i razlike u ispunjavanju medicinskih i stomatoloških potreba.

Nailaženje na neravnopravnost

Nailaženje na neravnopravnost je prvi od dva prateća domena. Vrednosti ovog domena ne uzimaju se u obzir prilikom izračunavanja konačnog rezultata indeksa. Pošto se žene i muškarci ne mogu smatrati homogenim grupama, ovaj domen posmatra druge karakteristike koje mogu uticati na rodnu ravnopravnost ispitujući rodni jaz u stopama zapošljavanja ljudi rođenih u stranoj zemlji, starijih radnika i samohranih roditelja ili staratelja, koji predstavljaju ilustrativne grupe.

Nasilje

Nasilje je drugi prateći domen. Konceptualno, on razmatra nasilje na rodnoj osnovi prema ženama, a usmeren je i na stavove, norme i stereotipe koji se nalaze u osnovi nedostatka napretka u pogledu rodne ravnopravnosti. Kao prateći domen, ne ulazi u rezultat indeksa rodne ravnopravnosti. Ostaje prazan usled nedostatka podataka. Pa ipak, nasilje je kritična oblast rodne ravnopravnosti, pa stoga, ovaj prazan domen treba posmatrati kao hitan poziv za rešavanje jaza u prikupljanju podataka.

Rezultati indeksa rodne ravnopravnosti

Zemlja	Indeks	Rad	Novac	Znanje	Vreme	Moć	Zdravlje
BE	59,6	66,4	79,3	54,7	45,3	45,2	94,1
BG	37,0	49,9	40,7	32,0	17,3	33,8	84,5
CZ	44,4	71,6	59,3	37,3	23,2	29,6	89,6
DK	73,6	81,6	79,2	75,1	64,9	60,0	91,8
DE	51,6	72,5	76,3	44,1	41,6	28,0	89,5
EE	50,0	64,6	49,1	53,0	51,4	27,5	83,8
IE	55,2	71,0	77,0	52,8	53,4	26,5	96,4
EL	40,0	59,7	63,3	36,7	17,4	24,4	92,4
ES	54,0	61,3	60,7	53,5	33,8	47,2	90,7
FR	57,1	67,0	75,9	49,4	35,8	50,3	90,6
IT	40,9	60,6	68,2	32,1	33,0	18,6	90,8
CY	42,0	68,7	74,1	52,9	25,3	12,2	91,1
LV	44,4	54,9	42,0	38,8	35,2	38,6	77,1
LT	43,6	61,0	41,5	47,4	24,1	32,1	84,9
LU	50,7	66,4	90,9	61,1	48,9	14,7	93,9
HU	41,4	55,9	54,4	35,1	32,5	24,4	83,7
MT	41,6	55,0	68,2	34,0	37,5	18,7	93,2
NL	69,7	73,1	82,5	65,5	71,3	52,2	94,7
AT	50,4	73,9	77,9	44,6	40,0	24,3	91,6
PL	44,1	61,4	52,2	44,0	20,9	34,5	82,6
PT	41,3	66,2	56,3	30,4	22,4	30,6	84,5
RO	35,3	60,4	39,0	28,8	17,8	24,9	84,0
SI	56,0	69,1	70,2	51,4	49,1	36,0	88,7
SK	40,9	61,0	53,7	35,0	17,8	33,1	85,8
FI	73,4	82,0	78,4	67,0	63,8	68,8	89,9
SE	74,3	78,6	80,2	66,3	63,9	74,3	93,1
UK	60,4	76,6	74,3	68,8	43,2	35,2	95,4
EU-27	54,0	69,0	68,9	48,9	38,8	38,0	90,1

Glavni zaključci

Rezultati indeksa rodne ravnopravnosti pokazuju da, posmatrano u celoj Evropskoj uniji, **rodna ravnopravnost je i dalje daleko od realnosti**, a najproblematičnije oblasti su u domenima moći, vremena i nasilja.

Rad ● Manja je verovatnoća da žene učestvuju na tržištu rada i obrasci segregacije se nastavljaju. Merenje kvaliteta rada na rodno osetljiv način je od suštinskog značaja za obezbeđivanje boljih radnih mesta za sve.

Novac ● Manje plate i dohodak među ženama dovode do većeg rizika od siromaštva i veće nejednakosti u dohotku. Potrebni su individualni pokazatelji, a ne oni na nivou domaćinstva.

Znanje ● Iako postignute stručne sprema žena premašuju one kod muškaraca, i dalje opstaju obrasci segregacije. Međutim, učešće u celoživotnom učenju je i dalje na niskom nivou ili izuzetno feminizirano kada se radi o višem obrazovanju.

Vreme ● Nejednakosti u rodnoj podeli vremena opstaju, tako da su žene i dalje nesrazmerno odgovorne za aktivnosti nege, kao i nejednaka podela vremena koja se proteže na druge aktivnosti.

Moć ● U EU postoji velika neravnoteža u donošenju odluka, uz nizak nivo rodne ravnopravnosti, kako u političkoj tako i u ekonomskoj oblasti, zajedno sa nedostatkom odgovarajućih indikatora kojima se meri društvena moć.

Zdravlje ● Postoji mali rodni jaz, uključujući pristup zdravstvenim strukturama, mada i dalje postoje male razlike u statusu. Rodni jaz u ponašanju koji može uticati na zdravlje ne može se izmeriti.

Nasilje ● Ne postoje nikakvi usaglašeni i uporedivi rodni indikatori za merenje rodno utemeljenog nasilja nad ženama i normi, stavova i stereotipa koji podupiru rodne uloge.

Unakrsne nejednakosti ● Nejednakosti između žena i muškaraca između različitih grupa su bitne jer su povezane sa različitim nivoima rodne ravnopravnosti.

Poređenje tokom vremena, putem prvog ažuriranja indeksa rodne ravnopravnosti 2015. godine, pružiće neprocenjivu ocenu napretka koji su države članice ostvarile u postizanju veće rodne ravnopravnosti.

Metodologija

Indeks rodne ravnopravnosti dobijen je prikupljanjem individualnih indikatora na osnovu modela višedimenzionalnog koncepta koji se meri. Drugim rečima, to je matematička kombinacija skupa indikatora čiji je cilj da pruži kratak pregled složene stvarnosti.

Struktura složenih indikatora obuhvata različite faze u kojima se mora napraviti nekoliko izbora. Od suštinske je važnosti da se radi uz pomoć zdrave i transparentne metodologije koja se zasniva na čvrstim statističkim principima za povećanje vrednosti ishoda. Metodologija za izračunavanje indeksa rodne ravnopravnosti zasniva se na široko rasprostranjenom i međunarodno prihvaćenom postupku koji su razradili OECD i Evropska komisija (Zajednički istraživački centar) 2008¹. godine, a koji utvrđuje sledećih deset koraka:

1. razrada teoretskog okvira koji određuje i strukturise šta se meri te obezbeđuje osnovu za izbor i kombinovanje promenljivih veličina u smisleni indeks;
2. izbor promenljivih veličina na osnovu analitičke osnovanosti, merljivosti, obuhvaćenosti zemlje, uporedivosti unutar zemlje i relevantnosti indikatora;
3. unos podataka koji nedostaju kako bi se postigla potpunost skupa podataka za sve zemlje;
4. sprovođenje viševarijantne analize radi proučavanja ukupne strukture skupa podataka, procene njegove prikladnosti i vođenja narednih metodoloških izbora;
5. po potrebi, standardizacija podataka kako bi se obezbedila uporedivost promenljivih vrednosti;
6. ponderisanje i objedinjavanje indikatora u skladu sa osnovnim modelom, ali i rezultatima viševarijantne analize;
7. sprovođenje analize neizvesnosti i osetljivosti kako bi se ocenila snaga indeksa u smislu svih mogućih izvora neizvesnosti u njegovoj razradi (izbor uračunavanja, standardizacija, metode ponderisanja ili objedinjavanja);
8. vraćanje podacima kako be se uradila analiza koji domeni i poddomeni pokreću rezultate indeksa;
9. identifikacija mogućeg povezivanja s drugim promenljivim vrednostima i najčešće korišćenim indikatorima;
10. predstavljanje i širenje rezultata indeksa na jasan i precizan način.

Ovih deset vodećih principa obezbeđuju da se indeks rodne ravnopravnosti oslanja na snažne i transparentne metodološke izbore, usklađene sa osnovanošću snažnog teoretskog okvira.

Ovu metodologiju nacionalne statističke službe, akademici ili nevladine organizacije mogu kopirati na nacionalnom i regionalnom nivou.

Jedinstvene karakteristike i prednosti indeksa rodne ravnopravnosti

Indeks rodne ravnopravnosti:

- usvaja rodni pristup umesto pristupa osnaživanja žena;
- oslanja se na sveobuhvatniji okvir rodne ravnopravnosti;
- ističe jaz u dostupnosti podataka identifikovanjem mogućih rodni indikatora i zahteva usaglašene, uporedive i pouzdane podatke koji su rodno razvrstani i dostupni svim državama članicama;
- može se koristiti za podršku politikama rodne ravnopravnosti tako što obezbeđuje uporedivosti tokom vremena i u okviru EU-27.

¹ OECD, Evropska komisija, Zajednički istraživački centar, Priručnik o sastavljanju složenih indikatora: Metodologija i korisnički vodič, Nardo Salsana, Saltel i Tarantola (EK/ZIC), Hofman i Đovanini (OECD). OECD-ova šifra izdanja:302008251El. <http://ipsc.jrc.ec.europa.eu/?id=742>

Evropski institut za rodnu ravnopravnost (EIGE) je centar znanja Evropske unije o rodnoj ravnopravnosti. EIGE podržava kreatore politike i sve relevantne institucije u njihovim naporima da ostvare ravnopravnost između žena i muškaraca za sve Evropljane tako što im pruža posebnu stručnost te uporedive i pouzdane podatke o rodnoj ravnopravnosti u Evropi.

Više informacija: <http://eige.europa.eu>

Pišite nam na: index@eige.europa.eu

ISBN 978-92-9218-488-9

doi:10.2839/76851